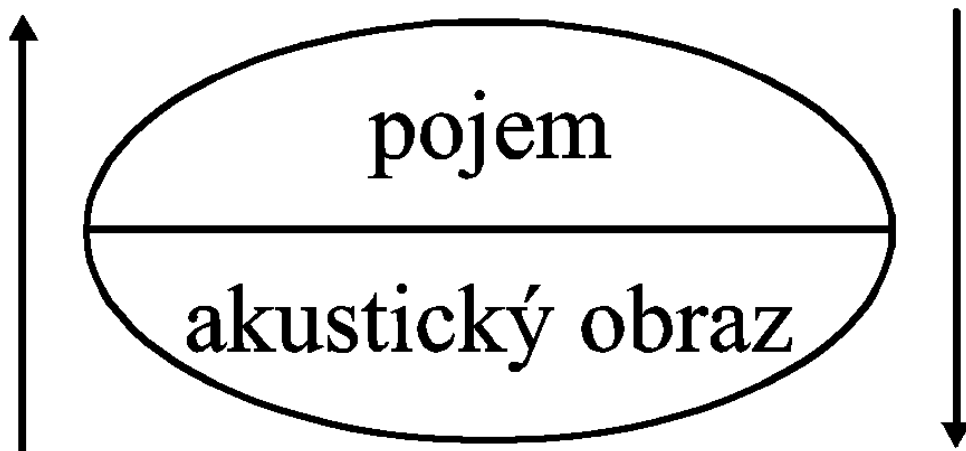

Různá pojetí znaku (Saussure – Peirce – Bühler)

Jazykový obrat a co z toho pošlo pro divadlo
(předehra k pořádné sémiotice)

Všechny skutečnosti jeviště, dramatikovo slovo, herecký projev, jevištní osvětlení – to všechno jsou skutečnosti, které zastupují jiné skutečnosti. Divadelní projev je soubor znaků... (HONZL)

A co to přesně je, ten „znak“?

Ferdinand de Saussure

diadický model znaku

Znak tvoří označující a označované, jejich spojení je arbitrární...

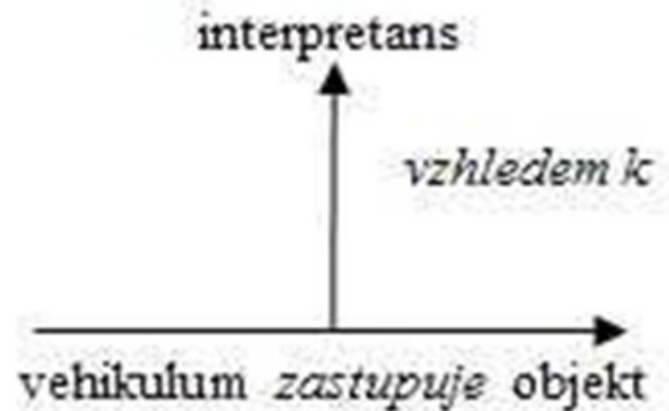
Synchronní nikoliv diachronní pojetí jazyka

Rozlišení na *langue* a *parole* (někdy se překládá jako „jazyk“ a „promluva“)

Zdůrazňuje distinkci mezi jazykovými znaky

Analýza směřuje dovnitř jazyka, do jeho vnitřní systémové logiky

PEIRCOVO ZNAKOVÉ SCHEMA

Charles Sanders Peirce

triadický model znaku

Znak je analyzován v komunikační situaci

Studují se různé způsoby semiózy

Zahrnuje i pragmatiku vypovídání

Jedno z dělení znaků podle Peirce

Ikon – nějaký typ podobnosti

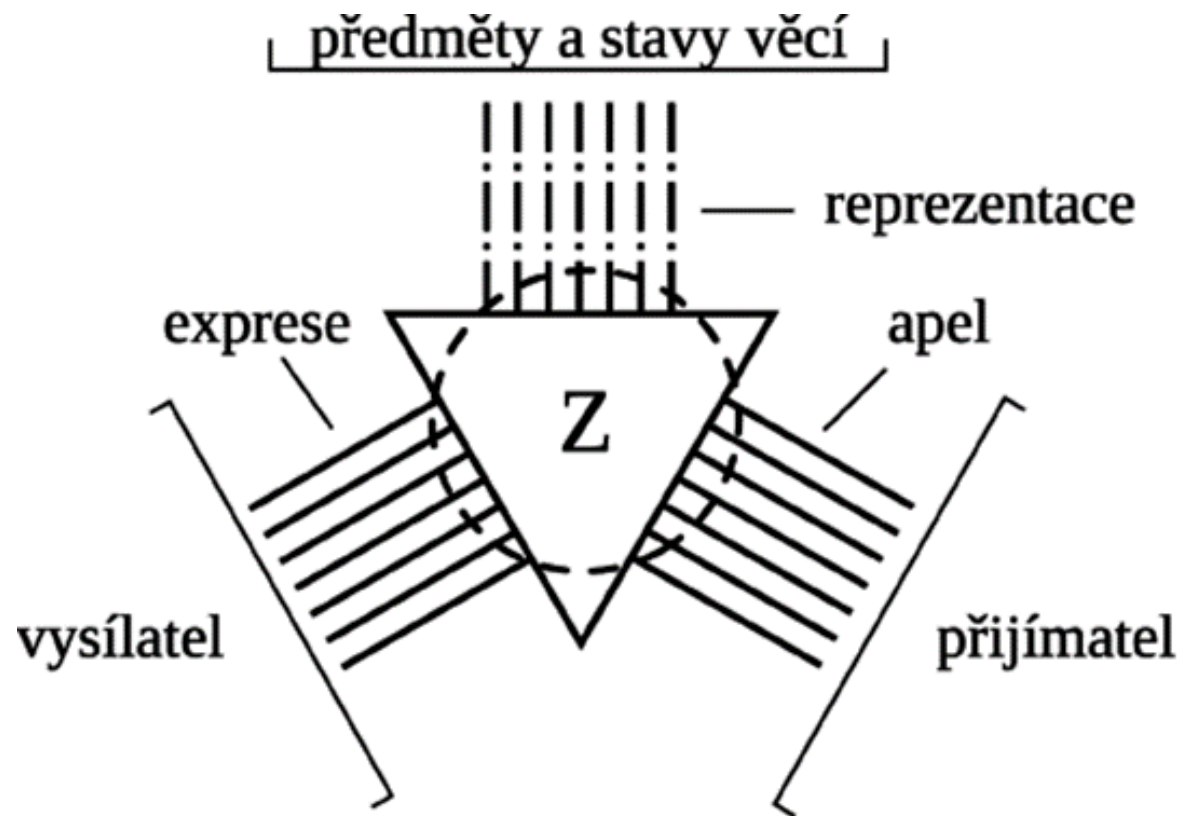
obraz, graf, schéma

Index – návaznost / příčinná vazba /soumeznost

stopa / kouř značí přítomnost ohně

Symbol – konvenčnost

jazyk, „symbol“ v úzkém slova smyslu, konvenční gesto

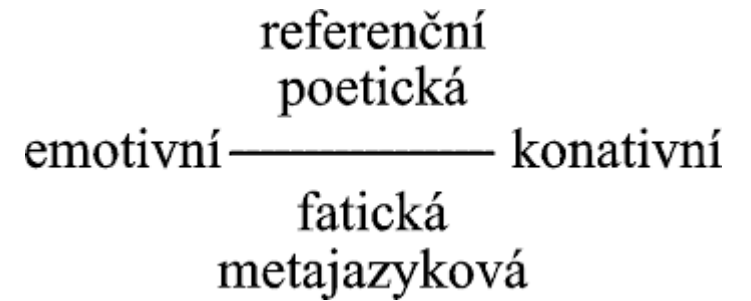
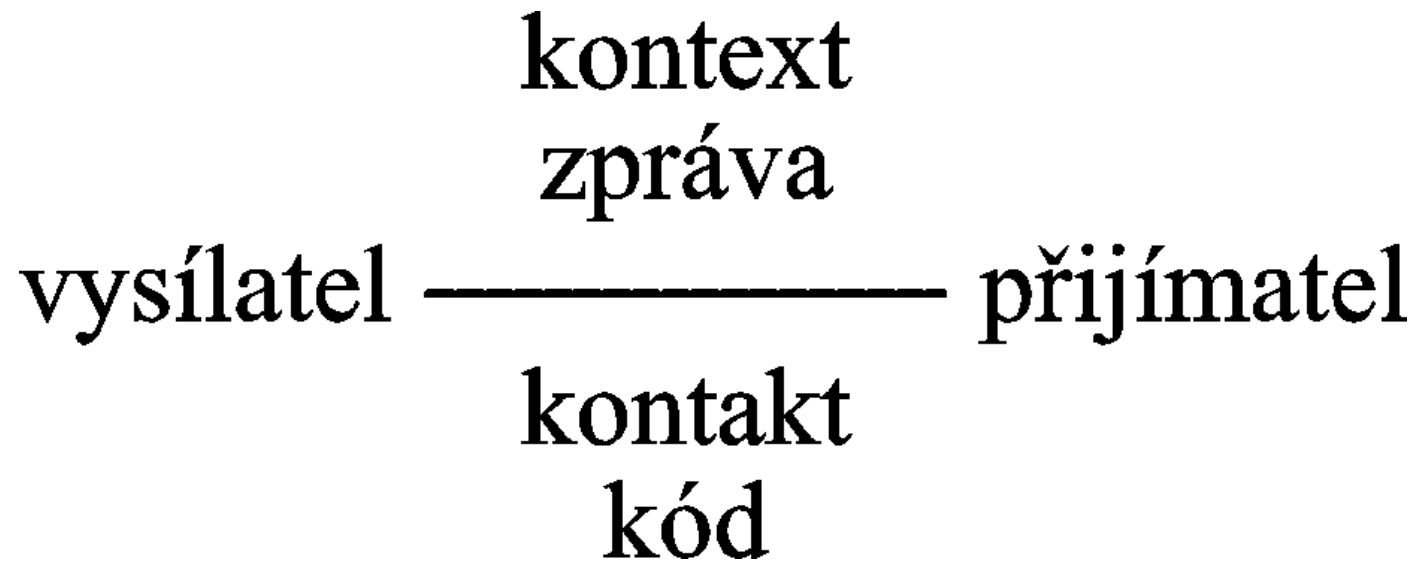

Karl Bühler

komunikační model znaku

Znak jako nástroj komunikace

Znak jako propojení několika různých sfér

Jakobsonův model komunikační situace

Rozvinutí Bühlerova modelu v terminologii sémiotiky a teorie komunikace
Umožňuje propojit funkce jazyka a způsoby tvoření významu

Heslo KOMUNIKAČNÍ MODEL

<https://www.czechency.org/slovník/KOMUNIKA%C4%8CN%C3%8D%20MODEL>

Heslo ZNAK

<https://www.czechency.org/slovník/ZNAK>

Specifika divadelního znaku

- Znak je materiální, materiálově různorodý a ještě svůj materiál často mění
- Často jsou znaky produkovány souběžně a to časo-prostorově
- Vazba mezi znakem a významem není stabilní
- Divadelní znak mnohdy není dán předem
- Může být mnohoznačný....

DD: I když se považujete za antisémiotika, chci se zeptat, co soudíte o dnešním postavení sémiotiky? Keir elam s jistým smutkem poznamenal v doslovu k druhému vydání své *Semiotics of Theatre and Drama*, že sémiotická studia „ztratila svůj kulturní a akademický význam“. Je opravdu čeho litovat?

IO: Nikdo jsem do sémiotiky nekládal přehnané naděje. Znaky jsou jenom znaky. Znáte mou knížečku *Mnoho povyku pro sémiotiku*? Myslím si, že tyhle věci je potřeba zhušťovat – co najdete v té knížce, přesněji řečeno úvod a závěr, a potom srovnávací tabulka pojetí sémiotiky, je to nejdůležitější, co jsem o sémiotice napsal. Tam jsou podle mě obsaženy všechny důležité teze a axiomy. A ještě by se to dalo mírně zkrátit, to mezi tím by tam nutně nemuselo být.

Sama skutečnost, nejen znaky... (rozhovor s prof. Ivem Osolsobě, Divadelní revue 2010/1)